

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 39, Ocak 2017, s. 456-469

Yayın Gelif Tarihi / Article Arrival Date
19.12.2016

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
20.01.2017

Dr. Cihat TANIŐ

Ahi Evran Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü
cihattanis@gmail.com

1950 DEMİRCİ YANGINI

Öz

Demirci, kuzeyinde Balıkesir, doğusunda Selendi, güneyinde Kula ve batısında ise Gördes kazasının bulunduğu bir ilçedir. Ege'nin bu güzide ilçesi 25 Ağustos 1950 tarihinde çıkan büyük bir yangınla deyim yerindeyse yanıp kül olmuştur. Felakette yüzlerce ev ve iş yeri yanarak kullanılamaz hale gelmiştir. 1722 kişi açıkta kalmış ve 6'sı ağır olmak üzere 42 kişi de hafif yaralanmıştır. Felaketin maliyeti 6 milyon lirayı bulmuştur. Bölge halkının tarihinde görmediği böylesi büyük bir yangın karşısında insanlar ne yapacaklarını şaşırılmışlardır. Yangın sonrasında dönemin Demokrat Parti Hükümeti ilçeyi tekrardan ihya edebilmek amacıyla gerekli yardımları yapmıştır. Cumhuriyet tarihinin en büyük yangınlarından birisi olan Demirci yangınının ardından bölge insanı bir yandan yaralarını sarmaya çalışırken diğer yandan uzun müddet bu elim olayı hafızasından silmemiştir.

Anahtar kelimeler: Manisa, Demirci, Demirci yangını, Yangın.

1950 DEMIRCI FIRE

Abstract

Demirci is bordered by Balıkesir in the north, Selendi the east, Kula sub-district in the south and Gördes in the west. This small pretty district of Aegea was burnt to the ground due to a conflagration on August 25, 1950. The local people were at a loss as they had not experienced such a great fire before. As a result of the disaster, hundreds of homes and businesses became unusable. 1722 people were displaced; 42 people were injured, 6 of them being heavily injured. The disaster costed 6 million liras. After the fire, Democrat Party Government issued an order to revive and relieve the district. The local people tried to pick up the pieces but have not forgot the Demirci fire, one of the greatest fires of the Republican era.

Keywords: Manisa, Demirci, Demirci fire, Fire.

GİRİŞ

Yerleşik hayatın M.Ö. 3 binlere kadar uzandığı Manisa, tarihin hemen her döneminde önemli bir şehir olmuştur. Şehrin idari, ekonomik ve kültürel dokusu bu tarihi izleri taşımaktadır (Sonyıldırım, 2007: 20). Bu bağlamda Demirci ilçesi de tarihi süreçte önemli bir merkez olmayı başarmıştır. Demirci'nin, kuzeyinde Balıkesir, doğusunda Selendi, güneyinde Kula ve batısında ise Gördes bulunmaktadır. İlçenin arazisi dağlık, taşlık ve ormanlıktır. İçinden iki tane çay geçmektedir. Bunlardan biri İlke diğeri ise Demirci Çayı'dır (Gökmen, 2000: 1-2). Ayrıca doğuda Simav ve Demirci Dağları, kuzeyde Türkmen Dağı, batıda Çomaklı Tepeleri, güneybatıda Asi Tepe, güneydoğuda Yağcı Dağları ile çevrilir. İlçenin ortalama yükseltisi 900 metredir. Coğrafi şartlar bölgenin ulaşım ve gelişimini doğrudan etkilemektedir. Demirci'nin etrafının dağlık olması ulaşımın gelişmesini de olumsuz etkilemiştir (Adamaz, 2012: 12-14). Konum olarak deniz kıyısına çok uzak olmamasına rağmen sert bir iklime sahiptir. Bunun temel nedeni etrafındaki dağ silsilesinin oluşturduğu doğal setin denizin yumuşatıcı özelliklerinin kente ulaşmasını engellemesidir (Sonyıldırım, 2007: 31-32).

Antik Çağ'da Demirci'nin adının ne olduğu konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Demirci kazası Lidyalılar dönemine kadar Hitit ve Frig hâkimiyetini yaşamıştır. Sınırları içerisinde bulunan Saittai, Lidyalıların gelişmiş bir şehri olmuştur. Bugün bu yere ait kalıntıların bir kısmı hâlâ ayakta durmaktadır (Alan, 2014; 1). Kısacası Demirci ve çevresi antik çağda yerleşime açık bir bölge olmuştur. Roma döneminde şehir hızla gelişmiş, ticaret ve endüstride önemli bir yere gelmiştir. İlçe Roma ve Bizans hâkimiyetini yaşadıkdan sonra Anadolu'nun fethiyle beraber Türklerin iskânına açılmıştır. (Adamaz, 2012: 23). Beylikler ve Selçuklular ile birlikte Anadolu Türkleşme sürecine girmiştir. Ancak 13. yüzyıldan itibaren Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıflamasıyla birlikte birçok beylik ortaya çıkmıştır. Bu beyliklerden bir tanesi de Manisa ve çevresine hâkim olan Saruhan Beyliği'dir. Saruhan Bey, Manisa ve çevresinin fethine katkı sağlayan kardeşi Çuğa Bey'e Demirci ve yöresinin idaresini vermiştir (Erkul, 2010: 7; Gökmen, 2000: 13). Epey bir müddet Saruhan Beyliği'nde kalan Demirci, Yıldırım Bayezid'in bu bölgeyi bünyesine katmasıyla Osmanlı toprağı olmuştur (Adamaz, 2012: 26). Nitekim I. Bayezid, 1402 Ankara Savaşı'nda yenilince Timur bu toprakları tekrardan Saruhanlılara iade etmiştir. Fetret Devri'nin ardından devletin birliğini yeniden kuran Çelebi Mehmet 1410 yılında Manisa'yı bir

daha ele geçirmiştir. Bu tarihten sonra Demirci veliaht şehzadelerin yönetiminde Saruhan sancağına bağlı bir kaza olarak idare edilmiştir (Sonyıldırım, 2007: 26). II. Murat bölgede sükûneti tamamen sağladıktan sonra Manisa'ya oğlu Alaattin'i atamıştır. Böylelikle Anadolu Eyaletine bağlı bir sancak olan Saruhan Sancağı 1594 tarihinde şehzadelerin sancağına gönderilmesi usulü kaldırılana kadar şehzadelerce, takip eden dönemde de merkezden tayin edilen sancak beylerince yönetilmeye başlanmıştır. 1627'den itibaren Saruhan Sancağı, bey ve paşalara arpalık suretiyle verilmeye başlanmıştır. Sancak Beyleri, Manisa'da oturmuş, sancağın kazalarını da kendine bağlı kişilerle idare etmiştir (Alan, 2014: 2-3; Demir, 2014: 8-9). Saruhan Sancağı 1811 senesinde Aydın'a bağlanmış, 1845 yılında yapılan mülkiye teşkilatıyla birlikte ise bağımsız ayrı bir vilayet haline getirilmiştir. Böylelikle Manisa vilayetin merkezi, Hacı İbrahim Saip Paşa'da ilk valisi olmuştur. Fakat aynı yıl tekrardan Aydın vilayeti ile birleştirilmiş ve bu durum 1922 yılına kadar sürmüştür. 1922 yılında Saruhan sancağı ilk önce Aydın vilayetinden ayrılarak müstakil olmuş ve daha sonra 1923 yılında vilayet yapılmıştır (Alan, 2014: 3). 1927 yılında ise Saruhan ismi yerine şehre Manisa adı verilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nda Manisa ve Demirci, Yunan işgaline uğrayan ve Kuva-yı Milliye sayesinde Yunanlılara karşı başarılı olunan yerlerden biri olmuştur (Adamaz, 2012: 27-28).

20. yüzyıl başlarında Demirci, Aydın vilayetine bağlı Saruhan Sancağının Demirci adlı kazasının merkezidir. 7 binin üzerinde nüfusa sahip olan yerde 17 mahalle, çeşitli esnaf kollarına ait çarşılar, türlü yiyecek maddelerinin alınıp satıldığı pazar yerleri bulunmakta ve şehrin muhtelif yerlerindeki hanların varlığı ile oldukça hareketli bir ticari hayat görülmektedir. Ticari hayattaki bu hareketlilik beraberinde ilgi ve dikkati getirmiş, Demirci köy, kasabalardan göç almaya başlamıştır (Oğuz, 2013: 219-220). Demirci'de belediye teşkilatının ne zaman kurulduğu tam olarak bilinmemektedir. Nitekim 1878 yılına ait ilk Aydın vilayeti salnamesinde Demirci'de belediye meclisin var olduğu görülmüştür (Gökmen, 2000: 33).

Gerek Osmanlı döneminde gerekse Cumhuriyet döneminde birçok yangın vakası olup bu tür felaketler beraberinde ekonomik, sosyal ve toplumsal açıdan büyük güçlüklerin yaşanmasına neden olmuştur. Tarihteki yangın vakaları birçok sebeple çıkmıştır. Bunlardan bazısı doğal yollardan çıkarken, bazısı ihmal, kundaklama gibi sebeplerle olmuştur. Bunlardan kundaklamalar yangın sebepleri arasında ilk sıradadır. Yangınlar devlete malî açıdan önemli külfet yüklemektedir. Böylelikle yangın sonrası zarar görenlerin bir başka yere taşınması, barınma ve iaşe ihtiyaçlarının giderilmesi, ekonomik kayıplar nedeniyle mağdurların iş gücü açığının karşılanması gibi uygulamalar önemli malî harcamalar olmuştur (Ayar, 2014: 307-308).

Yangın vakaları beraberinde bu felaketle mücadelenin daha iyi nasıl yapılacağını gündeme getirmiştir. Bu tedbirlerden bir tanesi yıkma metodudur. Yani tulumbacılık öncesi dönemde ateşin sirayet etmesi muhtemel ya da kesin olan bölge içerisindeki binaların yıkılması ile yangının etki alanının daraltılması düşünülmüştür (Yıldız, 2012: 3-4). 18. yüzyılın başlarında yangınla mücadele faaliyetlerinin yetersizliği anlaşılınca tulumbacılar ocağı kurulmuş ve ardından 1750 yılında İstanbul'da yangın köşkü yapılmıştır. 25 Eylül 1923 tarihinde hükümetin aldığı karar uyarınca modern itfaiye teşkilatı kurulup belediyelere devredilmiştir (Çakmak, 2011: 64). Bu bağlamda çalışmanın amacı 1950 Demirci yangınının bölgeye verdiği zararları mümkün olduğunca tespit etmek ve felaket sonrası alınan tedbirleri ortaya koyabilmeye çalışmak olmuştur.

I- Demirci Yangınının Çıkışı

Yakın tarihimizin önemli felaketlerinden olan Demirci yangını 25 Ağustos 1950 tarihinde sabah saat 9 gibi ilçenin Şecaeddin Mahallesi'nde başlamıştır.¹ Kısa sürede diğer mahallelere sıçrayan yangın Yenice ve Kasımfakı mahallerini de baştan aşağı kül etmiştir (Yeni Sabah, 26 Ağustos 1950: 5). İlk kıvılcım samanlıktan çıkmış ve süratle yanındaki ahşap evlere sirayet ederek bir afet halini almıştır. İlçe dağ eteğinde olduğundan dere ve kuyu sularından istifade edilememiş, itfaiye teşkilatının kifayetsizliği de buna eklenince yangın kısa sürede söndürülememiştir (Yeni İstanbul, 25 Ağustos 1950: 1). Ancak sabaha karşı İzmir, Balıkesir, Manisa, Akhisar, Salihli itfaiye ekiplerinin müdahaleleriyle söndürebilmiştir (Yeni İstanbul, 26 Ağustos 1950: 5). Böylesi büyük bir yangının nasıl ve ne şekilde çıktığı ile ilgili kesin bir bilgi olmakla birlikte dönemin basınında ve yerel halk arasında söylene gelen bir hikâyeye anlatılmaktadır. Buna göre: “Şecaeddin Mahallesi'nde oturan Şükrü isimli bir vatandaşın annesi olan Refia Hanım, ciğer pişirirken bir kedi ciğeri kaparak samanlığa koşmuş ardından kediyi yakalamaya giden Refia Hanım elindeki yanar çırayla samanlığa girince buradaki samanlar birden bire alev almıştır. Mamafih Refia Hanım bu iddiaları reddetmekte sadece samanlığa girdiği zaman alevleri gördüğünü söylemektedir.” (Cumhuriyet, 26 Ağustos 1950: 3; Akşam, 26 Ağustos 1950: 1; Yeni Sabah, 26 Ağustos 1950: 5). Bu hikâyeye halk arasında bir efsane gibi dolaşmış ve koca yangına bir kedinin sebep olduğuna inanılmıştır. Nitekim yangının neden kaynaklı çıktığı tam olarak bilinemese de hızlı bir şekilde yayılmasında evlerin sıkışık ve ahşap olmasının etkisi büyüktür (Milliyet, 25 Eylül 1950: 5). Tabii ki bunun yanı sıra itfaiye teşkilatının yetersizliği ve öncesinde alınmayan tedbirleri de unutmamak gerekir.

Demirci'nin maruz kaldığı yangın felaketi sonrasında İstanbul Valisi teessür telgrafi çekmiştir. Manisa Valisi ve Demirci Belediye Başkanı da İstanbul Valisi Gökay'a bu nezaketlerinden dolayı teşekkür etmişlerdir. Ayrıca İstanbul Belediyesi Kızılay ile beraber Demirci'ye yardımda bulunmak üzere seferber olmuştur (Yeni Sabah, 30 Ağustos 1950: 2).

II- İlçeye Verdiği Zarar

Felakette yüzlerce ev ve iş yeri yanarak kullanılamaz hale gelmiştir. Akşam gazetesi 800'den fazla binanın yandığı yazmıştır.² Bu ilçenin yarısından fazlasına tekabül etmektedir. Yanan binalar arasında Ziraat Bankası, postane, hükümet konağı, eczane, iki fırın, Tarım Kooperatifi vardır. Mahkûmların tahliyesinden sonra hapisane de yanmıştır. Hükümet binalarının tamamen yanması sonucunda resmi evrakların önemli bir kısmı kurtarılamamıştır.³ 1722 kişi açıkta kalmış ve 6 kişi ağır, 42 kişi de hafif yaralanmıştır (Milliyet, 25 Ağustos 1950: 1). Bu kişilerin çoğu akrabalarının veya tanıdıklarının yanına sığınmak zorunda kalmıştır. Bir kısmı ise Kızılay'ın göndermiş olduğu çadırlara yerleştirilmiştir (Cumhuriyet, 27 Ağustos 1950: 1, 3). Felaketin maliyeti 6 milyon lirayı bulmuştur (Akşam, 26 Ağustos 1950: 1).

Yangın esnasında halk sokaklara dökülmüştür. Haberleşme kesildiği için ancak atlı postalar çıkarılmak suretiyle durum Manisa'ya bildirilebilmiştir. Bunun üzerine Manisa Valiliği durumu ivedi şekilde İçişleri Bakanlığına iletmiştir. Ardından İçişleri Bakanının Uçakla geleceği haberi alınmıştır. Yangın söndürme sırasında Demirci halkı canla başla çalışmış hatta hapis-

¹ Cumhuriyet gazetesi yangının başlama saatini sabah saat 09.40 olarak verirken Yeni İstanbul gazetesi 25 Ağustos tarihli nüshasında 08.20 olarak vermektedir.

² Akşam gazetesi 26 Ağustos tarihli nüshasında yanar bina sayısını 1140 ev ve dükkân 280 tezgâh olarak vermiştir. Milliyet ise 25 Ağustos tarihli nüshasında bu sayıyı 1000 bina olarak vermiştir. Yeni Sabah gazetesi ise bu iki gazeteye karşın yangından zarar gören bina sayısı 521 olarak vermiştir.

hanenin kapıları açılmış mahkûmlar dahi yangını söndürebilmek için ellerinden geleni yapmışlardır. Ancak daha önce de değinildiği gibi itfaiye ve su yetersizliği yangının kısa sürede söndürülmesini engelleyememiştir (Akşam, 25 Ağustos 1950: 1).

Yangının kısa sürede söndürülebilmesi dönemin basını tarafından eleştirilmiştir. Yeni Sabah gazetesi konuyla ilgili olarak: “Yangını bir kedi çıkarmış büyümesini de susuzluk sebep olmuştur. Öyle ki insanlar mesuliyet almamak için kabahati hayvanların sırtına yüklemeyi yeğliyorlar. Yangını kedi çıkardı diyelim ya böyle koca kaza merkezini kül kömür edecek kadar susuzluğu ne yapalım? Şehrin muhtelif yerlerinde sarnıç veyahut havuz yapmayı da akıl etmemişler. Park, meydan, cadde yapacağımıza biraz da kasabaların ihtiyaçlarına göre lüzumlu şeyler yapsak.” sözleriyle tepkide bulunmuştur (Yeni Sabah, 27 Ağustos 1950: 4). Gazetenin tepkisi oldukça yerindedir. İlçede bu tür yangınları önleyecek ne bir önlem alınmış ne de zamanında gerekli müdahale yapılabilmektedir. Bunun yanı sıra Demirci'nin genelde ahşap evlerden oluşması ilçeyi deyim yerindeyse küle çevirmiştir.

III- Yapılan Yardımlar

Felaketin ardından yüzlerce bina mahvolmuş ve ilçe neredeyse harabe halini almıştır. Bu nedenle dönemin Demokrat Parti hükümeti Demirci'nin yeniden kalkındırılması için ivedi şekilde harekete geçmiştir. İlk etapta açlık tehlikesini gidermek ve insanları açta yatırmamak için yiyecek ve çadır yardımı yapılmıştır. Bu bağlamda Kızılay 300 çadırı bölgeye hemen iletmıştır (Yeni İstanbul, 27 Ağustos 1950: 3). Kaymakam da dâhil olmak üzere halkın bir kısmı gelen bu çadırlara yerleştirilmiştir.

Yangının hemen ardından İçişleri Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu Demirci ilçesine gitmiş ve burada şu beyanatta bulunmuştur: “Demirci yangınından harap olan mahallelerin ve kasabanın yeniden tanzim ve imar edilmesi için Bayındırlık Bakanlığı'na gönderilen iki mühendis çalışmalarına devam etmektedir. Milli bankalarımız Demirci'ye yardımda bulunmuşlardır. Kızılay'da ihtiyacı karşılayacak kadar çadır göndermiştir. Validen aldığım malumata göre hiçbir vatandaş açta kalmamıştır. Bayındırlık Bakanlığı mühendislerince imar planı hazırlandıktan sonra yangından tek bir iz bırakmamaya çalışarak her tür yardımı yapacağız.” (Yeni Sabah, 27 Ağustos 1950: 2; Cumhuriyet, 3 Eylül 1950: 3). Böylelikle yangının ertesi günü Demirci'ye gelen İçişleri Bakanı gerekli incelemeleri yaptıktan sonra icap eden tedbirleri ivedi şekilde aldirarak Ankara'ya tekrar dönmüştür (Cumhuriyet, 27 Ağustos 1950: 3; Yeni Sabah, 27 Ağustos 1950: 2).

Yangından 5 gün sonra yani 30 Ağustos akşamı Celal Bayar Demirci'deki durumu incelemek amacıyla Manisa'ya gitmiştir (Milliyet, 30 Ağustos 1950: 1). Burada samimi şekilde karşılanan Cumhurbaşkanı Akhisar'da halkın dertlerini dinlemiş ve yangın felaketinden dolayı duyduğu teessürü ifade etmiştir (Milliyet, 31 Ağustos 1950: 5; Yeni İstanbul, 30 Ağustos 1950: 1). Cumhurbaşkanı Manisa'da Vali, Manisa Milletvekilleri, Kaymakam, Belediye Başkanı olmak üzere siyasi parti temsilcileri ve halk karşılaşmıştır (Milliyet, 30 Ağustos 1950, 2). Geceyi Akhisar'da geçirip sabah Demirci'yi gidecek olan Bayar otomobile Hükümet konağının önüne gitmiş ve halka hitap etmiştir: “Çok eski dostlarım Akhisarlılar, Demircili kardeşleriniz büyük bir felaket geçirdiler. Onlara geçmiş olsun demek ve hükümetin alacağı tedbirleri söylemek üzere oraya gidiyorum...” demiştir (Cumhuriyet, 30 Ağustos 1950: 1, 3; Milliyet, 30 Ağustos 1950: 5). Daha sonra Manisa Valisine; “Yarın Demirci'ye gidiyoruz. Bu gidişimiz onlar için

³ Akşam, 25 Ağustos 1950, s. 1; Neyse ki hapisane yanmadan önce evraklarının büyük kısmı kurtarılabilmektedir.

külfet olmasın. Esasen dertleri kendilerine kâfi, buradan ekmek, peynir götürüp kendi kumpanyalarımızla geçiniriz.” demiştir (Yeni İstanbul, 30 Ağustos 1950: 3).

Akhisar’da geceledikten sonra sabah refakatindeki kalabalık bir grupla Demirci’ye geçen Bayar burada coşkun bir tezahüratla karşılanmış ve ilçe halkına bir hitabede bulunmuştur (Zafer, 2 Eylül 1950: 4). Bayar konuşmasında: “*Muhteşem Demircililer sizin burada geçirdiğiniz felaket hepimize şâmilidir. Memleketin saadetinden nasıl hepimiz memnun kalıyorsak uğradığı felaketten de o derece müteessir oluyoruz. Hükümetle görüştüm ve hükümetin Demirci’deki yangın felaketi üzerinde ehemmiyetle durduğuna kanaat getirdim. Yanan binalarınızın, dükkânlarınızın, tezgâhlarınızın yeniden ve daha iyi bir surette yapılabilmesi için size mümkün olan her yardım yapılacaktır ve bu yardımın kıştan evvel sonu alınması için çalışılacaktır.*” (Cumhuriyet, 31 Ağustos 1950: 1). Sözleriyle Demirci ahalisine hem moral vermiş hem de gereken desteğin verileceğini belirtmiştir. Konuşmasını bitirdikten sonra Demircililerden yangın hakkında izahat alan Bayar, kısa bir yemek molasının ardından yangın yerlerini mühendislerle beraber gezmiştir (Milliyet, 30 Ağustos 1950: 2). Bir saatten fazla süren bu tetkiklerden sonra hükümet konağına gidilerek bir toplantı yapılmış ve alınacak tedbirler tespit edilmiştir. Ardından Cumhurbaşkanı geç vakit Demirci’den ayrılmış ve geceyi Salihli’de geçirmiştir (Cumhuriyet, 31 Ağustos 1950: 3).

Cumhurbaşkanı ve İçişleri Bakanı’nın incelemelerinden sonra Demirci’nin yeniden imar planı üzerinde üç şehircilik mütehassısı mühendis çalışmalara başlamıştır. Planların kısa süre zarfında hazırlanması için hükümet gerekli desteği sağlamıştır. Diğer taraftan bankalar da afetle ilgili yardımlarda bulunmuştur. Buna ilaveten Vakıflar Genel Müdürlüğü 15 bin, Bayındırlık Bakanlığı 50 bin, Ziraat Bankası 75 bin, İş Bankası 70 bin, Merkez Bankası 75 bin, İller Bankası 75 bin, Sümerbank 5 bin ve Türk Ticaret Bankası 1500 lira yardımda bulunmuştur (Zafer, 3 Eylül 1950: 5; Milliyet, 3 Eylül 1950: 7). Bu yardımların toplamı 300 bin lirayı geçmiştir (Yeni İstanbul, 31 Ağustos 1950: 1, 3; Zafer 02 Eylül 1950: 3; Cumhuriyet, 3 Eylül 1950: 3). Bu yardımlara ilaveten Ankara Valisi Necati İlter’in başkanlığında kurulan komisyon tarafından 123.065 lira toplanmıştır (Zafer, 6 Eylül 1950: 2). Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı da Demirci’de zarar gören iş yerlerinin yerine 800 halı tezgâhının yaptırılacağını bildirmiştir. Bu amaçla Küçük Sanatlar Umum Müdür Muavini tezgâh tiplerini ve ihtiyaçları tespit için Demirci’ye gidip incelemelerde bulunmuş ve ivedi şekilde çalışmaların başlaması için gerekli alt yapıyı oluşturmaya başlamıştır (Zafer, 8 Eylül 1950: 2).

Sonuç

1950 yılında Demirci’de yaşanan afet Cumhuriyet tarihinin en büyük yangınların birisi olmuştur. Yangın basit bir ihmalden başlamış ve ilçenin yapısından dolayı da kısa sürede her yeri kaplamıştır. Yangının bu denli hızlı büyümesinde ve ilçeye verdiği zararda elbette Demirci’deki mahalli birimlerin afet yönetimi ile ilgili zafiyetleri, evlerin ahşap oluşu ve ilçenin coğrafi konumunun etkisi büyüktür. Bu bağlamda belediye bünyesindeki itfaiye teşkilatının yetersizliği ve ilçede yangınla mücadele amacıyla hiçbir önlemin alınmamış olması yangının kısa süre söndürülememesindeki en önemli etkenlerden biri olmuştur. Yangından zarar görenler için dönemin başta DP Hükümeti olmak üzere illerin valilikleri ve belediyeleri aracılığıyla kapsamlı yardımlar yapılmıştır. Benzer şekilde yerel halk bu süreçte sosyal sorumluluk örneği göstererek dayanışma içinde olmuş evsiz kalanlara evlerini açmıştır. Afetten zarar görenlerin iâşe ihtiyaçla-

rı Kızılay tarafından karşılanmıştır. Bütün bunlar sürecin olumlu yönde hızla ilerlemesine katkı sağlamıştır.

Felaket sonrasında hükümet yanan iş yerlerinin yerine yenisi yapma sözü vermiştir. Bu bağlamda Demirci’de dükkân inşaatlarına özellikle de halı tezgâhlarının inşasına hızlı bir şekilde başlanmıştır. Aksi takdirde yangında her şeyini kaybeden Demircili insanların büyük kısmı işsiz kalmış ve yeni iş yeri açacak maddi durumları da yoktur. Böylelikle bölge insanının yangında uğradığı zararın minimuma indirilmesi amaçlanmıştır. Ancak Demirci’ye yapılan bütün bu yardımlara rağmen ilçe kısa sürede eski canlı haline dönememiştir.

Sonuç olarak 1950 Demirci yangını ilçenin fizikî, iktisadî ve ictimai yapısında büyük değişikliklere neden olmuştur. Özellikle bölge halkının büyük bir kısmının evsiz ve dükkânsız kalması sonraki süreçte yaraların sarılmasını da zorlaştırmıştır. Devlet her ne kadar birçok yardımda bulunmuş olsa da felaketin büyüklüğünden dolayı ilçede yaralar kolay sarılamamıştır. Bu da ilçenin sosyo-ekonomik hayatındaki canlılığın kaybolmasına neden olmuştur. Netice itibariyle yangın sonrası yaraların sarılmasında devlet ve milletin hep beraber ortaya koydukları yardımlaşma çabası Demircililerin bu felaketi atlatmalarında önemli katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

Gazeteler

Akşam

Cumhuriyet

Milliyet

Yeni İstanbul

Yeni Sabah

Zafer

Araştırma Eserleri

Adamaz, Kadir, (2012), *XVI. Yüzyılda Demirci Kazası*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Manisa.

Alan, Süleyman, (2014), *Demirci Kazası Şehir Nahiyesi Temettuat Defterleri*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Ayar, Talip, (2014), “Arşiv Belgelerinde Mudurnu Yangınları (1888-1906)” *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 14 (2), s. 303-325.

Çakmak, Biray, (2011), “Geç Dönem Osmanlı İmparatorluğu’nda Afet Yönetimi: Büyük Uşak Yangını”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Güz (15), s. 63-90.

Demir, Merve, (2014), *Demirci Kazası Karataş Nahiyesi Temettuat Defterleri*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Erkul, Hanefi, (2010), *TD. 544 No'lu Saruhan Evkaf Defterine Göre Manisa Vakıfları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Gökmen, Ertan, (2000), *Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Demirci Kazası*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Oğuz, İsmail, (2013), "20. Yüzyıl Başlarında Demirci'de Gayrimüslim Nüfus", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 11, S. 3, s. 218-236.

Sonyıldırım, Şahin, (2007), *17. Yüzyılın ilk Yarısında Manisa*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Yıldız, Kenan, (2012), *1660 İstanbul Yangınının Sosyo-Ekonomik Tahlili*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

EKLER

Ek 1- Akşam, 30 Ağustos 1950: 5. Yangın sonrası Demirci'den görünüm.

Demircide imar faaliyetine başlandı

İç İşleri Bakanı, çalışmalar ve felâketzedelere yapılan yardımlar hakkında izahat veriyor

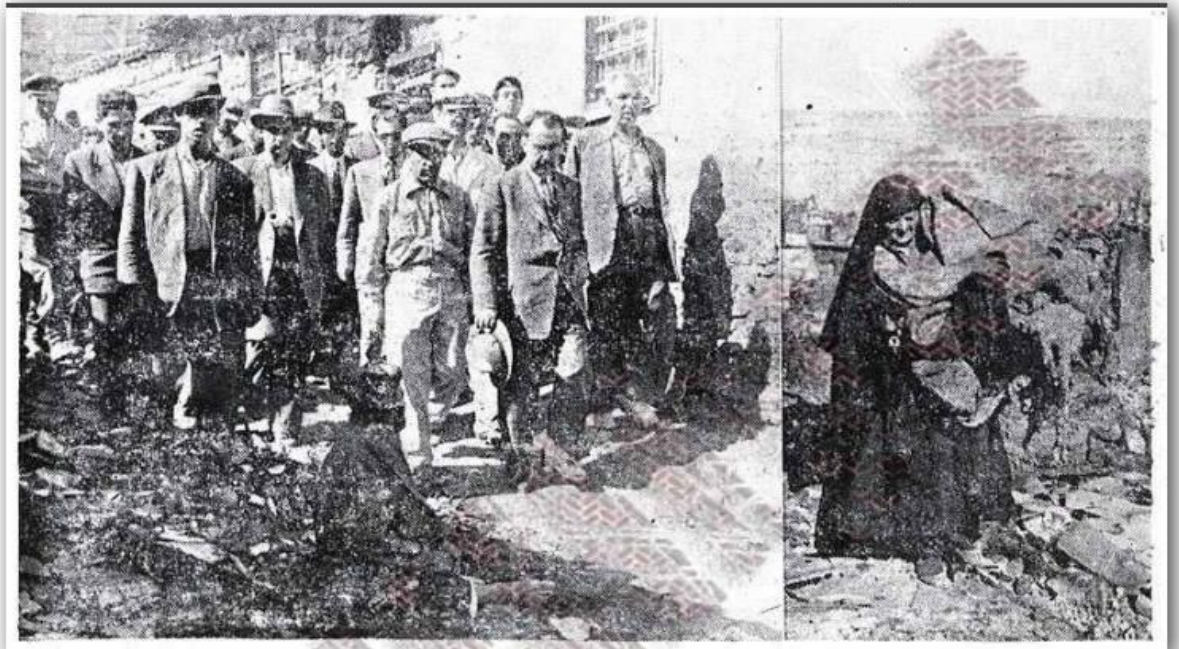

Demircide yangın neticesinde harab olan sahanın görünüşü
(Yazısı üçüncü sahifemizde)

Ek 2- Cumhuriyet, 03 Eylül, 1950: 1. Yangın sonrası genel manzara.

Ek 3- Cumhuriyet, 31 Ağustos 1950: 1; Milliyet, 31.08.1950: 1. Cumhurbaşkanı Celal Bayar uçaktan inerken.

Ek 4- Milliyet, 28.08.1950: 1; Yeni İstanbul, 27 Ağustos 1950: 3. İçişleri Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu yangın mahallini gezerken.

Ek 5- Yeni İstanbul, 27 Ağustos 1950: 3. Yangın yerinden görünüm.

Ek 6- <http://www.demircirehberi.com>. Yangından önce ve sonra Demirci.

Ek 7- <http://www.oguztopoglu.com>. Felaket sonrasında Demirci'ye yapılan evlerin bir kısmı.